

Melamed L'Ho'il – Gairus
May 5, 2002

1) Converting to marry a kohen

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף ל עמוד ב

ת"ר: הבא לקבל דברי חברות חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו, עובד כוכבים שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו, ר' יוסי בר' יהודה אומר: אפי' דקדוק אחד מדברי סופרים.

שו"ת מלמד להועיל חלק ג (אבן העזר וחושן משפט) סימן ח

שאלה: כהן נשא נכרית בציפילעה וילדה ממנו בן ונימול ומת הבן. ועתה הנכרית לבה נוקפה שאיננה באותו דת כבנה, ורוצה להתגייר ולישא את הכהן כדת משה וישראל, ויש לחוש שאם לא יאבה ב"ד לגייר את הנכרית שתחלה ותשתגע, איך יעשו. תשובה: תחלה יש לחקור איזו איסור גדול יותר אם הכהן נושא גיורת או אם נושא נכרית ונ"ל פשוט דיותר יש איסור בנכרית, ואין לי להאריך בזה חזק דיש הפסד דכל זרעו נכרים ועוד כבר העלה מו"ר מהר"ם שיק בתשובותיו אה"ע סי' ל"ז וסי' קנ"ה דיש בנישואי נכרית איסור דאורייתא וחייב כרת משא"כ ככהן שנשא גיורת שאינו לכל היותר אלא איסור לאו. וא"כ כדי להציל את הישראל מאיסור חמור בודאי טוב שיגיירו האשה הנכרית.

אמנם יש לפקפק על זה דהא לא אמרינן חטא בשביל שיזכה חברך, ואמרו בבכורות דף ל' ע"ב הבא להתגייר ואינו מקבל עליו אפילו דבר אחד אין מקבלין אותו, וא"כ הרי הנכרית גם כשתתגייר צריכה לצאת מבעלה והיא רוצה לכנסו, וא"כ אינה רוצה לקבל איסור גיורת לכהונה והאיך מקבלין אותה כדי לזכות הכהן שלא יעשה איסורא רבה. וי"ל דבאמת אם אומרת בפירוש שאינה רוצה לקבל מצוה זו אסור לקבלה, אבל בנ"ד הרי אינה אומרת כן בפירוש, וא"כ אף שאנו יודעין שתעבור על איסור זה, מ"מ **בשביל תקנת הכהן ובשביל תקנת זרעו מקבלין אותה**. גם יש לומר דדוקא **אם מקבלין הגר משום תקנה דידי צריכין לומר לו או תקבל כל התורה כולה או תשאר נכרי כמו שהיית עד עתה שהנכרי אין לו עונש אם אינו מקיים המצוות**. אבל אם **אנו מגיירין אותה משום תקנתא דישאל ודאי מוטב שתתגייר ולא יפסד זרע ישראל ולא יתחייב ישראל כרת על ידה, אף שיעשו שניהם איסורא זוטא, דהא עכשיו לא די שהישראל עושה איסורא רבה אלא שגם היא עושה איסור שמכשלת את ישראל**. ובפרט דבנ"ד יש עוד לחוש שאם תשתגע האשה מחמת שאין מקבלין אותה, יהי חלול השם ח"ו שיאמרו שישראל אינו מרחמין על נכרית, ואין חוששין אם תחלה ותשתגע. ומה שעומד לנגד זה מהמשנה דהנטען יבמות כ"ד: ע' קונטרס וכתורה יעשה ד' י"ג וד' כ"ג ע"ב והלאה.

אמנם אף שמקבלין אותה לגיורת אין לסדר לה קידושין עם הכהן דיותר יש איסור אם נושא גיורת שהיא כזונה ע"י קידושין משלא ע"י קידושין ע' מה שהבאתי לעיל בשם נוב"ת סי' כ"ז. וא"כ טוב שתהי' אצל בעלה בציפילעה משתקדש לו. ואי דאסור משום קדשה ע' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' ט"ו ומהר"ם פדוא סי' י"ט. וצריכה פרישה צ' יום כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שנזרע שלא בקדושה כמ"ש לעיל. גם מתחלה יאמרו לה שאם רק רוצה להתגייר מפני שבנה יהודי היא טועה שבנה אפילו נימול אינו יהודי אם לא נתגייר בב"ד ונטבל כדן. ואם בכל זאת רוצה להתגייר מפני שמאמינה באלקי ישראל יכולין לגייר אותה. והנה השואל סבר למצוא צד היתר מפני שהכהן בעל מום וזה טעות דאין חילוק בין בעל מום לאינו בעל מום לענין נשים אסורות כדאיתא בהדיא בת"כ פ' אמור כמה פעמים, ורק בחלל יש היתר מפני שאינו כהן כלל כדאיתא באה"ע סי' ז' סעיף כ'. ויש להזהיר את האיש (ואת האשה) שיזהרו היטב בדיני נדה וטבילה, כי בלא"ה יפסיד ע"י הגירות יותר ממה שירויח. גם בניהם יהיו חללים, ולא יעלו לדוכן ובנותיהם חללות כמבואר באה"ע סי' ז'.

שו"ת היכל יצחק אבן העזר א סימן יט

שאלה: הגיעתני שאלתו ע"ד הכהן הדר בנישואין אזרחיים עם הנכרית זה כמה שנים בחזקת ישראלית, וכבר נולדו להם בנים, ועתה כשנודע שהיא גויה השפיעו בני משפחתו על האשה להתגייר והיא הסכימה. והנה מעכ"ת נתעורר בחלקי הספיקות ועליהם אדון ב"ה והמקדש עמו ישראל זרע אהרן עם קדושו יאיר עינינו במאור תורתו הק'.
א [העבירות הקשורות בנידן דין לפני ואחרי הגיור. שיטת רש"י באיסור גיורת. דין חטא בשביל שיזכה חברך ודין שיחזור הצי שפחה וחצי בת חורין. האיסורים שיחולו עליה, בנידן דין, אחר הגיור. כותית שבא עליה ישראל בת קטלא היא] תשובה: (א) אם נגירנה נמעית את העבירות. לפי שעכשיו, לפי שיטת השו"ע אה"ע סימן ט"ז ורוב הראשונים, הוא עובר בלא תתחתן דאורייתא כיון שזהו דרך אישות. ואף לשיטת הטור שזה רק בשבעה עממין ובגירות, הרי בנידן דין זה בפרהסיא וקנאים פוגעים בו, דע"י נישואין אזרחיים שנישאו בחו"ל הוי בפרהסיא, וכדאיתא בסנהדרין ע"ד והא אסתר פרהסיא הוה, ונראה שבפרהסיא כיון שקנאים פוגעים בו יש גם להטור איסור דאורייתא, (ואפילו בלי נישואין אזרחיים כיון שדרים יחד זה כמה שנים בתור בעל ואשה אין לך פרהסיא גדול מזה וכבר הולידו בנים), וגם איכא כרת מדברי קבלה. אלא שלשיטת הטור בגיורת רק קנאים פוגעים בו ועכ"פ אין מלקות מן התורה אבל ככהן מודה הטור שיש מלקות משום זונה, דלדעת הטור ועוד ראשונים ככהן שאני שבגיורת לוקה עליה משום זונה, ולאח"כ ג"כ ילקה משום זונה לדעת הרמב"ם דגיורת לכהן אסורה מה"ת משום זונה. אלא שיש לדון שלדעת הרמב"ם הרי בלי קידושין אין מלקות מה"ת בחייבי לאוין שקידושין תופסין בהם, וא"כ להרמב"ם לאחרי הגירות לא יהא כאן מלקות

מה"ת. ולדעת התוס' גרוע שעכשיו אינו לוקה משום זונה ולכשתגיייר ילקה משום זונה. אבל אפשר לצרף גם שיטת הראב"ד שאין כאן אלא איסור מקרא דיחזקאל והוא מדברי קבלה, וקיל מאיסור תורה. וכן יש לצרף שיטת רש"י ביבמות ס"א ב', ד"ה אלא גיורת לפי מה שהבינה הב"ש באה"ע סי' ו' ס"ק כ' שגיורת לכהן אינה אסורה מן התורה משום זונה אלא היכא שנבעלה לגוי בגיורתה שהרי מודה רש"י שאין הלכה כרשב"י (ביבמות ס' ב') וא"כ גם פחותה מבת ג' אסורה וע"כ דלא תלוי' בנבעלה. ונראה שזהו יסודו של מהרש"ק ועוד אחרונים ז"ל שכתבו שיש מי שסובר שגיורת לכהן אינה אלא דרבנן פי' דבלא נבעלה איסורה רק מדרבנן (וא"א שיכוונו לשיטת הראב"ד בפ"ח מאיסור"ב ה"ג ז"ל שהרי דברי הנביא הם הלממ"ס כדאמרינן עד דאתי יחזקאל מאן אמרה ולזה לא נקרא דרבנן), ואין לומר שרש"י סובר שכל גיורת בחזקת שנבעלה לפי שהעכו"ם שטופי זימה, שא"כ היה אומר בכל מקום שחזקתה שנבעלה לגוי ולא שנבעלה לגוי, ועוד הריטב"א אומר שא"א לסבור כך שאם כן לא היתה אסורה מדאורייתא כיון שהוא ספק, והרי הריטב"א ז"ל הולך בשיטת רבו ז"ל שכל הספיקות דאורייתא מן התורה לחומרא. וע"כ שכוונתו היא שיש כאן חזקת הגוף שלא נבעלה עד שנודע לנו שנבעלה ואין כאן ספיקא מן התורה לחומרא. ולתרץ שיטת רש"י מוכרחים לאמר שכוונתו היא שגיורת אינה אסורה לכהן מה"ת משום זונה אלא בידוע שנבעלה לגוי בגיורתה, ובעילת גוי עושה אותה זונה לכהן. ואמנם זו נבעלה בגיורתה לישראל זה, אבל לא מסתבר שמשום כך היא זונה. וגם אפשר שזה דווקא בנבעלה דרך זנות אבל אם נישאת לגוי אפשר שבעילות הללו אינן עושות אותה זונה דאורייתא לכהן, וכן בשישבה תחת ישראל בתורת אשה ומינטר לה בעלה. ובימינו ובארצות שידוע לנו שאין הגויים פרוצים בזנות כמו בדורות הקדומים היה אולי מקום לדון ולאמר אליהם חזקת הגוף שלה עד שאין בזה ספיקא דאורייתא לחומרא, ולדעת רש"י באופן כזה לא יהא כאן אלא איסור דרבנן, כיון שאינו ידוע שנבעלה בזנות לגוי קודם שבאה לישראל לכהן הלזה או שנבעלה בכלל.

ועכשיו נשקול את הצדדים: לפני הגירות, לדעת השו"ע יש כאן לא תתחתן דאורייתא, זונה לכהן דאורייתא ונשג"ז דרבנן וגם כרת מדברי קבלה וכו'. ולכשתגיייר, אין כאן אלא איסור גיורת לכהן, ובזה הרי לדעת הראב"ד אין כאן מלקות מן התורה ממש אלא מ"מ מדברי קבלה וקיל מאיסור תורה, ולדעת הרמב"ם כיון שלא יסדרו להם קידושין אין כאן מלקות מן התורה. ומאידך גיסא לדעת התוספות אין כאן עכשיו זונה מן התורה, ואח"כ יהא איסור זונה דאורייתא. אבל כלפי זה הרי לדעת רש"י לא יהא כאן אלא איסור דרבנן וכנ"ל, ואף לדעת התוס' איסור לא תתחתן הרי הוא חמור כמו שאומר הרמב"ם ז"ל וגם כרת מדברי קבלה ובצירוף נרויח למעט את האיסור. ואעפ"י שכל החומר הוא שמוליד בן לעכו"ם, וכדברי רבינו ז"ל בהלכות אי"ב, ואלו מגדלים את הבנים ליהדות ומסתמא יגייירו אותם. אבל אין ליתן הדברים לשעורים, שאפילו אם יגדל הבן ליהדות עצם הפרצה הוא שהקפידה עליו תורה כ"כ וכנראה שיש בזה חומר בכל אופן כלפי איסור זונה לכהן וגם לא תתחתן וכו' שוה בכל ואיסור זונה וגיורת לכהן לא שוה בכל וקל משהו בכל, ועוד דמצטרפים אליהם הענינים של כרת דדברי קבלה ונשג"ז דרבנן וכנ"ל. וע"כ לכאורה הדעת נותנת שזה עדיף לגיייר אותה ולמעט את האיסורים.

(ב) ואולם יש עוד לעורר בזה, והוא שהרי כוונתה לשם אישות, ואין לבי"ד כשר לקבלה לכתחילה, וכאן הרי הבי"ד עוברים עבירה שמקבלים שלא כדת, והשאלה היא אם יש לנו להזדקק לכך, ועל תוס' שבת דף ד'. והנראה שלא שייך כאן חטא בשביל שיזכה חבירך, ואין שייך כאן ניהא ליה לחבר וכו', ואמנם מצינו שהורו לשחרר חציה שפחה וחציה בת חורין כדי להציל רבים ממכשול ופירשו התוס' ז"ל שהם בגדר אנוסים שהיא להוטה אחרי הזנות וכנ"ל. ובדאי אין כוונתם אנוסים ממש שהרי הם מזידים, אלא שכדאי לנו להכנס באיסור של שחרור עבד כדי להצילם כיון שיצטרם גובר עליהם כ"כ לרגלי המסיבות. ואף זה כך, כיון שאדם זה אם לא שהוא בע"ת גמור לא יתנו לבו לפרוש ממנה ובפרט שיש להם ילדים. אבל התם שאני שהוא להציל רבים ממכשול וכאן רק יחיד. ועוד דהתם ע"י השחרור יתקן לגמרי משא"כ כאן. ועוד שהרי שיטת הרשב"א היא שבחציו עבד וחציו ב"ח אין עשה דלעולם בהם תעבודו. [ואמנם לכאורה הא דגיטין ל"ח הוה תיובתיה, והעונג יום טוב ז"ל בתשובה סי' נ"ב מחלק בין עבד לשפחה יעו"י"ש, אך זהו דוחק, וע"כ דהתירוץ הפשוט הוא שאעפ"י שלאחר שתירצו הקושיא על אביי אמנם מצינו חילוק בין שני המקרים, אבל עדיין קשה מטעם שאין אומרים לו לאדם חטוא בשביל שיזכה חבירך, וע"כ שהגמרא שם סוברת שאומרים לו לאדם חטוא באיסור קל בשביל שיזכה חבירך באיסור חמור והגמרא כאן שאינה סוברת כך היא סוברת שבחציו עבד וחציו ב"ח אין עשה דלעולם בהם תעבודו ולק"מ על אביי, ואתי אביי כפשוטו שבשפחה גמורה אסור לשחרר]. אבל מצד זה לא הייתי חוכך להחמיר הואיל והרמב"ם ז"ל להלכה אינו סובר כהרשב"א וע"כ משום שלא יחטאו אחרים מותר לשחרר, אבל כל זה דווקא בחציה שפחה וחציה ב"ח שאין לה תקנה כלל, אבל אלו יש להם תקנה לפרוש והיא תגיייר ותנשא לישראל והוא ישא יהודיה כשירה אלא שקשה להם הדבר, ועוד דכבר חילקנו מחוץ לזה.

(ג) ואולם יש כאן דבר אחר והוא כפי מה שנתעורר כבר כ"ת שעכשיו אין עליה איסור כלל אבל לכשתגיייר יהא עליה ג"כ איסור של גיורת לכהן. אבל מכ"מ אין הדבר כ"כ ברור כפי שכ"ת חושב, והוא שלדעת הראב"ד שהאיסור הוא מקרא דיחזקאל אפשר שאין עליה איסור שבאיסור שאינו שוה בכל לא למדנו מהשווה הכתוב אשה לאיש אלא מלא יקחו לא יקחו ועיי' ביבמות פ"ד ובקרא דיחזקאל אין ריבוי על זה. אלא שעכ"פ יש עליה איסור של לפני עור, ולדעת כמה מחברים ז"ל אף באיסור דרבנן יש לפ"ע דאורייתא, ועוד שכיון שלא נסדר להם קידושין יש כאן איסור של פנויה עכ"פ לדעת הפוסקים שפלגש אסורה להדיח וזה חל גם עליה, כמובן. [ואמנם י"ל שאפילו אם יפרוץ מי שהוא ויסדר להם קידושין אז מלבד מה שלדעת הרמב"ם יהא זה יותר חמור וכנ"ל, הרי יש פוסקים הסוברים בנטען על הנכרית ונתגיירה שלא יכנסו הוא אפילו בנבעלה ודאי אבל כנראה בכגון זה יש האיסור רק עליו ולא עליה ויש להאריך בזה ואכ"מ]. ואולם כבר הקילו גאוני בתראי ז"ל במקום שיש חשש שיצאו לתרבות רעה, לגייר, וסמכו על תשובת הרמב"ם ז"ל הידועה וכבר הורו זקנים. ועוד שכאן י"ל שכיון שבין כך ובין כך לא יעזבנה איננה

מתגיירת לשם אישות אלא מפני שרוצה באמת להדבק היא וזרעה בכלל ישראל. אבל דא עקא שלאחרי הגירות יעבור ג"כ לאוין שנים לדעת החולקים על הרמב"ם, (היינו אפילו בלי קידושין) היינו משום זונה ומשום לא יחלל זרעו כשיבוא עליה שנית. ואף שאין איסור חל על איסור הוא לענין מלקות אבל איסורא איכא (ועיין ריטב"א), והוא יעבור שנים והיא ג"כ תעבור משום זונה לכהן ורק לדעת הראב"ד י"ל שלא תעבור, וגם זה ספק, וכנ"ל, משא"כ עכשיו שהיא אינה עוברת בכלום, וכנרי אינו מצווה על לפני עור.

(ד) ואולם לכאורה עומדים כנגדנו דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מא"ב בהלכה י' שישאל הבא על הגויה בין גדולה בין קטנה וכו' הרי זו נהרגת כיון שבא לישראל תקלה על ידה, יעוי"ש, ולפי"ז עצם הדבר קשה בידוע שנבעלה לישראל איך נקבל אותה לגירות והיא מעצם הדין בת קטלא! ואמנם אם נתגיירה ודאי שאין הורגין אותה דנשתנה דינה לגמרי ואילו נבעלה לאחר גירותה לישראל אפילו נבעלה בזנות אין דינה במיתה כלל וכלל, ועיי' סנהדרין ע"א ורמב"ם הל' מלכים פ"ו, אעפ"י שיש מקום להסס עוד כיון שהטעם הוא משום קלון שישאל נכשל על ידה ועיין שם ברמב"ם אי"ב, מכ"מ הדעת נותנת שהיא כקטן שנולד ונסתלק הכל, אבל לכתחילה איך נקבלנה, שהיא בת קטלא ואנחנו נקבל אותה לגירות. וצל של דמיון בחולין קל"ט ע"א. אך י"ל דהיא הנותנת כיון שישתנה הדבר כשנקבלנה לא נמנע משום כך מלקבלה, ואולם זוהי ברייתא ערוכה במנחות דף מ"ד ע"א שרבי חייא גייר אותה זונה נכרית הרי לן שמשום כך אין להמנע מלקבלה ותו לא מדי.

ולענין מה שאמרנו שהיא עכשיו אינה עושה איסור, ג"כ אין סתירה מהרמב"ם הנ"ל. שהרי הדין הוא שהיא נהרגת אפילו אם היא רק בת שלש שנים ויום אחד וזו ודאי אינה בת עונשין, שאף בעכו"ם אין עונשין קטן כזה, (ועיין רמב"ם שם ובתשובת הרא"ש ובחמת"ס לענין שעורים בבני - נח), אך בכל אופן אין עונשין קטן שאינו בן דעת, וע"כ שזה לא משום שיש עליה עון אשר הוא חטא אלא כמו בבהמה משום קלון. ואמנם בסנהדרין נ"ה ע"ב אמרינן בקטנה בת שלש שנים ויום אחד כיון דמזידה היא תקלה נמי איכא אלא דחס רחמנא עליה, אך שם נבעלה לבהמה, אבל בגויה שנבעלה לישראל והיא בת שלש שנים ויום אחד איזו תקלה יש כאן אעפ"י שהיא מזידה דהיכן היא מצווה על זאת אפילו כשתגדל, ע"כ שאין כאן אלא תקלה מצד הישראל והוא הדין לגדולה שאין כאן אלא תקלה של הישראל שבאה לו על ידה, אבל היא איננה חוטאת, ועדיין הדבר צ"ע. ולפלא שבהלכות מלכים לא הזכיר רבינו דבר זה, והמ"מ באי"ב הניח דבריו ז"ל בצ"ע ומהתימא שלא העיר שלא כתב דבר זה בהל' מלכים דהתם עיקר והכא אגב גררא. בהא מיהא נחתינן שאם נגיירנה נכניס גם אותה באיסור משא"כ עכשיו, וא"כ כבר יש מקום להסתפק אם כדאי לנו להכנס בזה.

ב [הא שלא תפרוש מהכהן אם נחשב שיר ותנאי בגירות. איך גייר הלל את הנכרי שלא קיבל תושבע"פ. אם לצרף כסניף להיתר הא דכהנים בזה"ז הוי ספיקי. גר תושב] (ה) כ"ת מעיר בצדק שהואיל וידוע לנו שלא יפרשו זה מזה וא"כ הרי זה כאילו היא אינה מקבלת על עצמה איסור זה של גירות לכהן, והר"ז באומדנא דמוכח הוא כתנאי מפורש, והדבר תלוי בשיקול הדעת בטיב האומדנא, וכן התוס' ז"ל אומרים גבי מי לא טבלה לנידתה, כיון שידוע לכל הר"ז כאילו טבלה בפני שלשה. ואעפ"י"כ יש מקום להסתפק בזה, שמא הדין הזה הוא דווקא בתנאי מפורש, שאמנם יש כאן אומדנא חזקה שלא תשמור דבר זה, אבל זהו משום שיצרה כופה אותה, היינו המסיבות שאינה יכולה להתגבר עליהן, ותעבור על זה לתיאבון אבל אין זאת שיר בעצם הגירות, שזהו רק כשהיא מתנה שלא תחול הגירות לענין זה ושלדבר זה תהא כנכרית ויהא מותר לה מן הדין, וא"כ היא באה לעשות שיר תנאי בגירות ואין גירות לחצאין. אבל זו איננה משיירת בגירות אלא שאנו יודעים שאעפ"י שידוע לה שמהיום והלאה תהא גירות ויחול עליה האיסור להזקק לכהן והיא אינה מוחה, לא תוכל להתגבר ויודעת שתחטא, זה לא נקרא שיר בגירות. כך אפשר לומר, ואעפ"י"כ אין הדבר ברור וצ"ע.

(ו) אלא שיש להסתפק כמו שהסתפק כ"ת שמא רק לכתחילה אין מקבלים אבל בדיעבד הגירות מועילה. אבל הדעת נוטה שאם הוא בדאורייתא אין הגירות מועילה כיון שיש חסרון בקבלת המצוות, אבל אם האיסור רק בדרבנן וכנ"ל אולי מן התורה הר"ז גר ורק מדרבנן אינו גר וכמו גר שטבל במקוה שאינה פסולה אלא מדרבנן שמן התורה הוא גר. או דילמא שאני הכא כיון שהתורה ציוותה על דרבנן בלא תסור הר"ז כמשייר בדבר תורה. ולכאורה מהלשון דקדוק אחד מדקדוקי סופרים משמע דקדוק במדרש הכתובים שהוציאו חז"ל מדקדוק לשון הכתוב שזהו דאורייתא אלא שאינו מפורש, אבל בדרבנן ממש אפשר שאין זה מעכב בדיעבד. ובהרמב"ם לא נאמר לשון הנ"ל אלא חוץ מדקדוק אחד, אבל עכ"פ הלשון דקדוק משמעו דין המיוסד על מדרש הכתובים, וצ"ע.

(ז) ולכאורה יש להביא ראיה מהלל שגייר אותו נכרי שלא קיבל תושבע"פ, מה תאמר שהוא ידע שעתיד לקבל, ועיין תוס' יבמות כ"ה, א"כ הרי הגירות לא תחול למפרע כשיקבל בפירושו, וצ"ע. ואמנם הלל לא השיאו בת ישראל תיכף, [ובדומה לזה זכורני שהגאון הרגזובי ז"ל דן בכל גר שהגירות חלה למפרע בשעת הטבילה על שעת המילה, ודמות ראיה יש לדבר בירושלמי עירובין פ"ד אבל הדבר תמוה בהחלט ואינו מתקבל כלל ולא שייך גם לכאן]. אך אפשר לדחוק ולאמר שגייריה אין הכוונה שקיבלו לגמרי אלא שהסכים לטפל בו עד שילמדנו ויקבל הכל והיינו שקירבו לגירות, אך זה רחוק.

ואולם רש"י ז"ל מקשה קושיא זו ומתירן שאותו נכרי קיבל עליו לשמור התושבע"פ אלא שלא קיבל האמונה שהיא מפי הגבורה, והנראה שיש לחלק בין תורה שבכתב לתושבע"פ, שבתורה שבכתב אם יקבל עליו לשמור ויאמר שאינו מאמין, שהיא מפי הגבורה לא נקבל אותו בשום פנים, הואיל והיא כתובה ומונחה, אבל תושבע"פ כיון שמקבל לשמור אעפ"י שאינו מקבל האמונה שהיא מפי הגבורה, ודאי שאין מקבלים אותו אם יש ספק אם גיע לאמונה, אבל כשברור שיגיע לאמונה, ושהוא זקוק רק להשפעה, מקבלים אותו. ובבן נח ששומר מצוותיו אבל אינו מאמין שהם מן השמים הרמב"ם ז"ל אומר שאינו מחסידי אומות העולם אלא מחכמיהם, אבל כשכא להתגייר בלי אמונה אעפ"י שיש לנו להניח שיאמין אח"כ אין מקבלים אותו, משא"כ בתושבע"פ, וכדברי רש"י הנ"ל.

ואולם הסברה נוטה לאמר שרק כשמישייר באמונה שבתושבע"פ סומכים אנחנו על אומדן דעתנו שנביאנו לידי אמונה, שהרי הוא מאמין בתורה מן השמים, אלא שקשה לו לקבל מה שלא נאמר בתורת משה, לפי שאין לו עדיין שום מושג מהמסורת והקבלה, אבל כשילמד ויתבונן שהכל ואפילו אלף בית תלוי במסורת יאמנו אצלו דברי חז"ל, וד"ל.

ויש להוסיף שהתוס' ז"ל ביבמות כ"ה אינם אומרים שידע הלל ברה"ק בזה שנתגייר ע"מ שיעשוהו כהן גדול אעפ"י שבזה לא שייך לאמר לא בשמים היא שזה לא הלכה אלא מעשה שיהי', אבל בטוח הוא משמע שהכיר כך בחכמתו בטבעו של אותו נכרי, ואף כאן רש"י אומר שסמך הלל על חכמתו, אבל מכ"מ אם הדבר כפשוטו גיירו, משמע שבאופן כזה הגירות בדיעבד קיימת. (ח) אך יש עדיין לעיין בענין דידן, והוא על היסוד של הסוברים **דכהנים בזה"ז הם ספק כהנים**, וא"כ אם תתגייר יהא זה דין של ספק כהן אם הוא מותר בגיורת. ואמנם ספיקא דאורייתא לדעת הרשב"א ז"ל וכו' הוא לחומרא מן התורה, אבל לדעת הרמב"ם וכו' אין זה אלא מדרבנן, וא"כ אפילו אם היתה מתנה חוץ מאיסור זה הרי הוא רק תנאי בדרבנן וי"ל שהגירות קיימת מן התורה, וכיון שאין אלא חשש שאינה גיורת אין לנו לחוש כל כך מאחר שסוף סוף איננה מתנה בפירושי, ולענין דרבנן אפשר להקל. והעירני אחד מחכמי עיה"ק ת"ו שלדעת הסובר שכהן ספק - פצוע - דכא מותר בקהל, ספק כהן מותר מן התורה בגיורת לדברי הכל. אך לא נראה לי כך בדפסולי כהונה לא נאמר קהל ולא הוקשו לספק ממזר. ואמנם מיבמות דף צ"ט אין ראיה שאסור מן התורה בפסולות לכהונה, אבל עצם הדבר לא נראה לי. ואמנם הנראה שלהלכה יש לסמוך על הרמב"ם מאחר שהראב"ד מודה לו בענין זה של ספיקא דאורייתא וכו', אבל עצם הדבר הוא ספק. ועוד שהרבה חלוקים על עיקר זה שהכהנים בזה"ז אינם אלא כהני ספק. וראה בחכמת שלמה להגרש"ק אה"ע סימן ו' שכ' שאין לצרף הדעה דכהני זה"ז ספק לגבי גיורת שאם נשאת לא תצא עיי"ש בדבריו דהוי ס"ס לאיסורא ואין להקל בשום פנים, אכן אנו לא דנים כי אם בשויר בגירותה ומ"מ נראה שאין לצרף זאת כסניף להיתר.

(ט) והנה כ"ת שליט"א רצה להוכיח מהא דגר תושב, לאחרים, הוא מי שקבל עליו כל התורה חוץ מדבר אחד, שאינו גר גמור בדיעבד במקרה כזה. אבל ראיה זו איננה מבין, חדא שהוא מקבל להיות לו רק דין גר תושב ולא להיות לו דין ישראל, והיינו שיהיו לו הזכויות שנתנה תורה לגר תושב, אבל לא בתורת ישראל, והיינו שאין הדין שגר תושב כזה יהא נענש כשיעבור על אחד האיסורים שישראל נענש עליו בבי"ד, אלא שאז יפסיד את זכותו בתור גר תושב, [ואמנם קשה איך יוכל לקיים כל המצוות אפילו אם נימול ואיך יוכל בפסח, ואמנם משבת לא קשה שזה רק נאמר על בן נח גמור שאסור לו לשבות, אבל גר תושב סוברים אחרים שאינו בכלל זה, אבל בפסח הרי אסור לנו להאכילו כל שאינו ישראל גמור ואפילו גר אם לא הביא קרבנו ומותר בבת ישראל אסור לאכול בקדשים וצ"ע ואכ"מ], שהעונשים הללו נאמרו רק על ישראל או על גרי צדק ולק"מ, שגר הוא רק כשמקבל עליו המצוות בתורת ישראל, המצוות ועונשיהם, וז"פ, ומלבד הכי לא קשה מידי, שאמנם מקבל עליו מילה וימול, אבל טבילה איננה מהמצוות אלא הכשר הגר וא"כ אין בכלל קבלת המצוות שיטבול לשם יהדות והרי זה גר שמל ולא טבל ואינו גר. [ואם יטבול לשם יהדות אין זה ענין לכאן] ונראה פשוט שכל שאינו מקבל עליו מצוה אחת דאורייתא אינו גר שצריך שיקבל עליו כל המצוות ואין יהדות למחצה, והספק הוא רק אם מחסר רק מצוה דרבנן, שאפשר שמן התורה הוא גר. ואמנם אפילו אם נקבל את הנ"ל עדיין תעבור באיסור דרבנן אפילו אם זה כהן ספק, ואין ה"נ שהגירות תהא קיימת מן התורה, אבל נכניס אותה לאיסור, אכן בלא"ה כבר דחינו דרך זו.

(י) כ"ת עורר עוד שנכניס אותם לאיסור כרת דאורייתא דנדה. אבל ברוב הגרים בזמננו כך הוא, וע"כ סומכין על זה שמודיעים לה איסור נדה ומזהירים אותה ומזהירים גם את הישראל שנושאה (במקום שמתירים לגייר באופן כזה) וכיון שמקבלים עליהם, אם לא ישמר, הבי"ד נקיים, כי אי אפשר להכנס בתוכנא דליבא, אלא אם כן ידוע הישראל לאפיקורס שאיננו מודה בתורה, וכן כשניכר שהיא אינה עושה אלא לפנים ואין בדעתה לשמור כלל וכלל, ואז מלבד מה שאנו מכניסים אותם לאיסור נדה, יש ספק בעצם הגירות. אבל מסתמא אין לנו להחזיק כך והרבה פושעים חוזרים בתשובה כשמהירים אותם ומסבירים להם חומר האיסור שהוא יותר ממאכלות אסורות וכו', ומה גם אם ידוע ששומרים שבת ונזהרים בכשרות ואינם כופרים מתוך הפרינציפים שלהם אינו מוכח שלא ישמרו דיני נדה לאחר האזהרה. והדבר תלוי בשיקול דעת הבי"ד אם יודעים מטיבו של האיש שאינו מאמין והוא מהחפשים בדיעות לגמרי, יש מקום לחוש לכך.

ג [מסקנת התשובה] (יא) והנה לאחר ההתבוננות, אודיעו שבחוץ לארץ במקום שמצויים מקרים כאלה, אם כי לפעמים בי"ד מקבלים לגירות על היסוד של הגאון מהר"ש קלוגר ז"ל הנ"ל, שלא יצא לתרבות רעה, כמש"כ בחכמת שלמה אה"ע סי' י"א סעיף ה' עיי"ש, ועל יסוד תשובת הרמב"ם הנ"ל, מכ"מ ככהן שנשא נכרית מנעמים מלקבל, כי זה יהא נראה, מחוץ לטעמים הנ"ל, שבי"ד מקילים באיסור גיורת לכהן הואיל וידוע וגלוי שימשיכו לדור יחד ויצא הרושם כאילו התירו פרושים, ח"ו, את הדבר ולא אכשר דרא. ועוד כי יהא נראה כאילו בי"ד מסכימים לחיי אישות בלי חו"ק, וידוע מה שהרעיש הרב בעל עקידה על הבי"ד והקהל שרצו לתקן מקוה בשביל הזונות כדי להצילן ובעליהן מאיסור נדה. ולענין דידן כשישבו בלי חו"ק רחוק שישמרו דיני נדה וטבילה כמובן ומכניסים אותם לחטא כ"כ חמור ופגם בזרעם.

ועוד יש למצוא בזה נימוק כי ע"י כך נרבה חללים בישראל ותצא תקלה, כי איסור נישואין בין ישראל ונכרים ידוע ומפורסם ויזהרו לגייר את הבנים שנולדו ושיוולדו להם בגיורתה, אבל שאם יוליד בת והיא תנשא לישראל יתכשרו הולדות אח"כ ומאן מינטר להו, והבנות שיוולדו להם כולן יהיו חללות, ואפילו אם ת"ל שבזה אין חשש שיהא הדבר מפורסם אבל מה נעשה לבנים שיהיו חללים ואם יולידו גם בנים דור אחר דור בנותיהם תהיינה אסורות לכהונה. ומאן מינטר להו, משא"כ כשישאר במצב העכשווי והבנים והבנות יתגיירו, הנה הבנות תהיינה ידועות בתור גיורת וכשתנשאנה לישראלים יתכשר זרעם גם לכהונה. על כן

דעתי הדלה נוטה שאין לבי"ד כשר להזדקק לזה לגייר את האשה הזאת, אלא לגייר את הבנים, עד אשר יערה עליהם רוח טהרה לפרוש זה מזה בהחלט, ואז נגייר אותה ותנשא לישראל.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ב סימן ד

בענין לגייר נכרית שכבר נשואה לכהן בערכאות כדי שישאנה מצד שאומר דאם לא יתירו ישתמד ח"ו בעה"ט ט"ו כסלו תשכ"ב. מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם כש"ת מוהר"ר אליעזר לעווין שליט"א רב ואב"ד בדעטראיט. הנה בדבר אחד ממשפחה חשובה שנשא נכרית ויש לו כבר בנים ממנה ורחקוהו מהם ועתה בא ואמר שהיא רוצה להתגייר וגם לגייר את הילדים ואם לא יקרבוהו מפחיד אותם שהוא ישתמד והוא כהן שאסור בגיורת אם יש לגיירה כדי שלא ישתמד, לע"ד איני רואה בזה מקום להתיר דבשלמא אם היה הוא יכול לגיירה בעצמו ולישאנה והנידון היה אם ירחקוהו בשביל חטא זה שנושא גיורת כשיש לחוש שישתמד היה תלוי זה בהדין שהביא הט"ז יו"ד סימן של"ד סק"א שלפסקי מהרא"י שפסק כן הרמ"א מנדין למי שחייב נדוי אפי' כשיש לחוש שע"י כן יצא לתרבות רעה והט"ז חולק שם והחת"ס סימן שכ"ב מסיק כהרמ"א וכן משמע שסובר הגר"א שציין לגמ' דקידושין ולא הזכיר שיש חולקין, אבל הכא אפשר שכו"ע יודו דאין להמשפחה לרחקו כי טעם פסקי מהרא"י והרמ"א הוא כדאיתא בנה"כ שהוא מכיון דדין ב"ד הוא שמנדין אותו אין לחוש דאל"כ בטלה דין ישראל וזה לא שייך בקרוב ורחוק של בני המשפחה שאינו דין ב"ד. אבל הא צריך לגרות שיזדקקו ב"ד לזה והם אין להם לחטא אף חטא קטן שהוא לסייע שישא כהן גיורת בשביל שלא ישתמד דהא אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברו שלא יעשה איסור חמור כשפשע כדאיתא בתוס' שבת דף ג' ונפסק כן במג"א סימן רנ"ד ס"ק כ"א עיי"ש. ורק בישראל שמותר לישא גיורת יש להקל לב"ד לגייר אף שהוא לשם אישות משום שאין זה איסור ברור שהרי ב"ד הדיוטות היו מקבלין כדאיתא ברמב"ם פ"ג מא"ב הט"ו עיין במ"מ וגם הכ"מ לא פליג אלא שהוא הבין שהמ"מ מתיר למי שאינן סמוכין לקבלם וע"ז כתב שאף שאנן הדיוטות אנן אין מקבלין אבל ודאי גם המ"מ לא יטעה בזה דאיוה חלוק יש דהסמוכין לא יקבלו ואנן שעושין בשליחותיהו יקבלו וכוונת הדיוטות הם אנשים שאינם ת"ח וזה מודה גם הכ"מ וכשרים להיות ב"ד לגרות ואין כאן מחלוקת לדינא, ואם היה זה איסור לא היו אף סתם אנשים שאינם ת"ח עוברים על איסורים אלא שהוא דבר שצריך להתרחק מזה ולכן הדיוטות שאינם ת"ח לא חששו לזה. ולכן כשיש לחוש שיעבור על איסור חמור יש להקל לקבל לגייר, אבל בכהן שהוא דבר אסור ממש אין להזדקק אף כשיש לחוש שישתמד ח"ו כיון שהוא פושע.

והנה לבד זה הא אף שהמתגייר לשם אישות נפסק הלכה ביבמות דף כ"ד שהוא גר וכן הוא ברמב"ם וש"ע מ"מ ודאי בעינן שיקבל מצות דהא גר שלא קבל עליו איזה מצוה אף שקבל עליו שאר כל המצוות אינו גר כדאיתא בבכורות דף ל' ואע"ג דאיתא שם רק אין מקבלין אותו וכן הוא ברמב"ם פ"ד ה"ח, מ"מ משמע דאף בדיעבד אינו גר כמו בחבר וכהן השנויין בברייתא זו ג"כ בלשון אין מקבלין והוא דין בדדיעבד כדאיתא שם כל כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה וכתב הרמב"ם בפ"א דבכורים ה"א שאין נותנין לו מתנה מהו היינו מכ"ד מתנות כהונה וכן לא כתב בפ"י ממטמאי מו"מ ה"ב שבדיעבד הוא בדין חבר למה שקבל משמע דאף בדיעבד אין לו דין חבר, וכ"כ הוא בעכו"ם שלא קבל עליו דבר אחד אין מקבלין שהוא גם בדיעבד שאינו גר ואף שא"צ שילמד ולידע כל התורה קודם שמתגייר, וגם שהוא גר בדיעבד אף שלא הודיעו אף המקצת מצות קלות וחמורות שצריך להודיע כדאיתא ברמב"ם פ"ג הי"ז ובש"ע סימן רס"ח סעיף י"ב ומפורש בשבת שאף שלא ידע מאיסור ע"ז הוא גר בדף ס"ח בגר שנתגייר בין הנכרים חייב על הדם אחת ועל החלב אחת ועל ע"ז אחת, מ"מ קבלה לקיים כל המצוות שחייבין בהם ישראל צריך לקבל וזה מעכב הגרות. אך לכאורה יקשה משבת דף ל"א ממה שקבל הלל להגר שאמר שבעל פה איני מאמינך נהי שפרש"י שהיה הלל מובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו מ"מ הא עתה כשטבל לא קבל עדיין תורה שבע"פ שאינו כלום ולא הוזכר שהצריכו לטבול אחר שלמדו וקבל עליו, וא"כ משמע שאינו מעכב אלא הוא דין דלכתחלה ולכן כיון שידע שלבסוף יסמוך עליו קבלו גם לכתחלה, אבל נראה שרש"י תירץ זה שכתב גיירה וסמך על חכמתו שסופו שירגילנו לקבל עליו דל"ד הא לחוץ מדבר אחד שלא היה כופר בתורה שבע"פ אלא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה, שלכאורה אין לזה באור וצריך לפרש שכוונתו דמצד קבלת המצוות קבל גם תושבע"פ שידע שיש תורה שבע"פ אך לא האמין לחכמי הדור בשמאי והלל שדבריהם הוא התורה שבע"פ שנאמרה מפי הגבורה, ומה שלא ידע ממילא איך לקיים איזה מצות אינו מעכב הגרות כדכתבתי לעיל משבת דף ס"ח שהוא רק חסרון ידיעה ולא חסרון קבלה. אך מ"מ אם לא היה יודע הלל שאח"כ יסמוך עליו לא היה מקבלו דאין לגייר גר שלא יקיים אח"כ המצוות אף אם יהיה מחמת שלא ידע והוצרך רש"י לומר שהיה מובטח שאח"כ יסמוך עליו ונצטרך לומר בגר שנתגייר לבין העכו"ם שהיה לפני ב"ד הדיוטות או שהיו מקוים שבקרוב יבא למקום ישראל שידע ויקיים. ונמצא שמפרש"י ראיה שבלא קבלת כל המצוות אף רק חוץ מדבר אחד אינו גר כדכתבתי.

וא"כ אף אם גיורת זו תקבל עליה כל המצוות ממש נמי הא לא קבלה עליה איסור זו מלהנשא לכהן שהרי האיסור איכא גם על האשה כדאיתא ביבמות דף פ"ד אמר רבא כל היכא דהוא מוזהר היא מוזהרת. איברא דאיכא שיטת הר"א בתוס' נדרים דף צ' שהאשה אינה מוזהרת אבל היא שיטה תמוה והתוס' הקשו שם עליו מהא דרבא ועיין בנוב"ק אה"ע סי' ע' דגם הר"א מודה בזונה דנאמרה בהך פרשה דלא יקחו וא"כ גיורת דאיסורה הוא משום זונה כדאיתא ביבמות דף ס"א היא מוזהרת גם להר"א, ורק להראב"ד פ"ח מא"ב שגיורת אינה משום זונה אלא מקרא דבתולות מזרע בית ישראל אינה מוזהרת להר"א לנו"ב, וגם יש עוד באורים בשיטת הר"א שהוא בכלל ענין אחר, עכ"פ בכל אופן לדינא אין לסמוך על שיטת הר"א והיא מוזהרת ונמצא שלא קבלה איסור זה שהרי רק בשביל לינשא לכהן זה היא מתגיירת וכיון שלא קיבלה דבר זה אינה גיורת כלל. לבד מה שאף שתאמר בפיה שמקבלת המצוות הוא כמעט דבר ידוע שאינה מקבלת ולא תשמור את המצוות כיון דתראה שבעלה הוא עובר על כל המצוות ולא תהיה עדיפא ממנו.

אבל מה שעומד לנגדי הא דיבמות דף מ"ה בעבדיה דר"ח בר אמי טבלה להיא עכו"ם לשם אנתתא א"ר יוסף יכילנא לאכשורי בה ובברתה בה מי לא טבלה לנדותה בברתה עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, הרי מפורש שאחרי שנתגיירה אסורה להעבד שטבלה כדי להנשא לו ונמצא שאף שקבלה כל המצות לא קבלה איסור זה מלינשא לעבד ומ"מ היא גיורת והוא ממש דמי להא דעובדא דידן. ואף אם נימא דאיירי התם שלא ידעה איסור עבד וכיון שקבלה סתם שהוא כל המצות שישראל מחוייבין הא מועיל אף בלא ידעה המצות כדלעיל מהא דשבת דף ס"ח, עכ"פ הא אין להועיל בהא דעבדיה דרחב"א דנתגיירה רק כדי לינשא לעבד זה כמפורש ברש"י שם שהיה גרותה שלא לשם שמים אלא לשם אישות להנשא להעבד, שאם היתה יודעת שתהא אסורה לו לא היתה מתגיירת כלל ה"ה קבלה בטעות שאין להחשיב זה לקבלה, וגם כיון שידוע שנתגיירה לשום אישות לינשא להעבד הרי הוא כידוע שבסתם קבלת מצות שלה אין איסור זה דעבד בכלל. אבל בחדושי ליבמות בארתי בזה דבר חדש שאיכא גרות גם בלא קבלה בפה לפני ב"ד אלא במה שהתחיל לנהוג בדרכי ישראל ויודעין מזה שהוא כקבלה ובארתי שזהו שיטת הרמב"ם בפ"ג מא"ב ה"ח בגיורת שראינוה נהגת בדרכי ישראל תמיד שהוי כראיית ב"ד על קבלת המצות ועל הטבילה והארכתי שם טובא להוכיח דבר זה ואין העת אצלי עתה להאריך בזה. ובאופן זה היה עובדא דאטבלה לשם אנתתא דמה שראינו שנוהגת בדרכי ישראל ראינו תחלה קודם שראינו שדרה עם העבד כאשתו, ולכן נעשית גיורת גמורה מצד החזקה ושוב אינה נאמנת לומר נגד החזקה שלא קבלה איסור עבד, ואף אם תהא נאמנת יהיה זה כדברים שבלב שאינם כלום כיון שראייתנו היה ראיית גמורה. ולכן לא שייך זה לעובדא דידן שצריכה לגייר עתה בטבילה וקבלת מצות שאף אם תקבל סתמא הרי הוא כידוע שאינה מקבלת איסור זה מלהנשא לכהן שאין גרותה כלום.

ומה שהביא כתר"ה מספר מלמד להועיל שכדאי לגייר להציל הכהן מאיסור חמור דאורייתא והיי"כ וישאר באיסור לאו, לא מובן לי הא אדרבה כשיגיירנה ולא תשמור המצות יעבור על איסור נדה דהוא חיוב כרת וכשלא נתגיירה אין בה איסור נדה דאורייתא אלא מדרבנן משום נשג"ז, ורק שאיכא הלאו דלא תתחתן כיון שהוא דרך חתנות אך אם דר בקרב יהודים יש להחשיב זה ככפרהסיא שקנאין פוגעין בו שיש בזה גם חומר נגד כרת וגם יש כרת דדברי קבלה שאמר בסנהדרין דף פ"ב ואם דר בקרב נכרים אין זה פרהסיא והוי רק הלאו דלא תתחתן. אך אולי דבלא נתגיירה שאיכא תרי לאוין לאו דלא תתחתן ולא דזונה והרמב"ם כתב בפ"ב מא"ב ה"ז שיש בו הפסד שאין בכל עריות כמותו אולי חמיר מגיורת אף שיש בה איסור זונה וגם כרת דנדה. וגם הא בארתי שגרותה לא יהיה כלום ומה שהביא כתר"ה שבמלמד להועיל כתב שאין זה עכוב בקבלת מצות אין זה לע"ד כדכתבתי. וספר מלמד להועיל אין אצלי לעיין בו. סוף דבר לע"ד אין כדאי להזדקק לזה. ידידו מוקירו, משה פיינשטיין